

УДК 343.9

Ю.В. ОРЛОВ, канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ПРОЄКТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЯК РІЗНОВИД КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Ключові слова: експертиза, корупціогенні фактори, об'єкт антикорупційної експертизи, суб'єкт антикорупційної експертизи, кримінологічні фактори правотворчості

Корупція в Україні детермінована складноутвореним комплексом різноманітних явищ: соціально-економічних, політичних, організаційно-управлінських, ідеологічних тощо. Серед останніх суттєву роль відіграють фактори нормативно-правового характеру – положення нормативно-правових актів, недоліки у закріпленні яких здатні обумовити прийняття рішення про вчинення корупційного правопорушення (як адміністративного проступку, так і злочину). Засобом виявлення та усунення таких недоліків у відповідності до ст.15 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 07.04.2011 р. № 3206-VI (далі – Закон) [1] покликана бути антикорупційна експертиза проєктів нормативно-правових актів. Практика її проведення в Україні існує з 2009 р. Вироблена та затверджена наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2010 р. № 1380/5 Методологія проведення антикорупційної експертизи проєктів нормативно-правових актів (далі – Методологія) [2]. Однак, не зважаючи на достатній рівень нормативного забезпечення, недостатньо залишається теоретична розробленість цього інституту кримінологічної практики. Визнаючи суттєвий внесок окремих науковців, зокрема таких, як Б.В. Волженкін,

Я.І. Гілінський, С.В. Зелінський, Н.О. Лопашенко, В.В. Лунєєв, М.І. Мельник, О.В. Сердюк та деяких інших у розробку означеної проблематики, все ж зазначимо, що їх праці присвячені в основному дослідженню корупціогенних ризиків по суті. В той же час практично поза увагою залишається власне природа антикорупційної експертизи, оптимальні способи та методи її організації й провадження, що й зумовлює актуальність теми статті.

Тому метою статті є визначення родової приналежності експертизи до певної галузі наукового знання, надання характеристики та формування пропозицій щодо удосконалення її об'єктно-суб'єктної й предметної складових.

Відповідно до п.2 Методології, під антикорупційною експертизою розуміється діяльність із виявлення в проєктах нормативно-правових актів положень, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень (корупціогенних факторів), та розробки рекомендацій з їх усунення. Однак, категорія «діяльність», вживана у наведеному визначенні, вочевидь не відображає природи досліджуваного інституту антикорупційної практики, який полягає саме у експертному дослідженні. Останнє передбачає наявність розвинутої методики, застосування якої забезпечує наукову обґрунтованість, повноту, об'єктивність та достовірність одержуваних результатів.

Поряд із вказаним, враховуючи зміст поняття «корупційне правопорушення», яке закріплене у ч.1 ст.1 Закону та охоплює як адміністративні проступки, так і злочини, зазначений вид експертиз є специфічним різновидом кримінологічної експертизи нормативно-правових актів і їх проєктів. Одночасно зазначимо, що ця теза жодним чином не суперечить положенню, закріпленому у п.1.15 Методології, згідно з яким антикорупційна експертиза є частиною експертизи правової і її висновки викладаються в межах останньої. Така норма фіксує радше процедурну аніж змістовну характеристику аналізованого виду експертиз.

Отже, презюмування приналежності антикорупційної експертизи до класу кримінологічної

гічних дає підстави надати наступне її *доктринальне визначення*. Антикорупційна експертиза – це спеціальне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики експертно-кримінологічне дослідження нормативно-правових актів і їх проектів, спрямоване на виявлення, усунення або мінімізацію впливу таких їх положень, що детермінують або ж можуть детермінувати корупційні правопорушення чи блокують або можуть блокувати дію антикорупційних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

Метою антикорупційної експертизи, таким чином, є виявлення та усунення/мінімізація впливу норм права (їх проектів), які здатні детермінувати корупційні правопорушення або блокувати дію антикорупційних заходів.

Як можна пересвідчитись наведене вище визначення дещо не відповідає окремим параметрам антикорупційної експертизи, зазначених у ч.1 ст.15 Закону. Мова йде про розбіжності у об'єктах та предметі вказаної експертизи.

Так, у відповідності до ч.1 ст.15 Закону об'єктом антикорупційної експертизи визнано виключно проекти нормативно-правових актів. Поряд із цим вважаємо, що антикорупційній експертизі можуть та повинні піддаватися не лише проекти, але й чинні нормативно-правові акти, антикорупційна ефективність яких піддається сумніву. У зв'язку з цим слід відзначити, що чинним законодавством передбачена можливість проведення в цілому наукової експертизи виключно щодо проектів нормативно-правових актів, що, на наше переконання, не відповідає потребам сучасної системи права України, адже внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів також потребує наукового експертного забезпечення, в тому числі й у контексті протидії та запобігання корупції.

Як випливає зі змісту частин 1, 2 ст.15 Закону законодавець виділяє два види антикорупційних експертиз за критерієм об'єкту дослідження: обов'язкову та необов'язкову (факультативну). Обов'язковій антикорупційній експертизі піддаються проекти законів

України, актів Президента України, інших нормативно-правових актів, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади. Щодо факультативної антикорупційної експертизи – законодавець не визначає жодних правил її проведення. Застосовуючи закон виключного третього, можливо припустити, що необов'язковій антикорупційній експертизі можуть піддаватися проекти будь-яких інших нормативно-правових актів, окрім зазначених у ч.2 ст.15 Закону. Поряд з цим, законодавець не визначає ні підстав її проведення, ні процедури ініціювання, ні порядку та суб'єктів проведення такої експертизи. Через це, проведення факультативної антикорупційної експертизи можна вважати в цілому не врегульованим.

Крім того, слід визнати, що проведення антикорупційної експертизи по всіх проектах законів України, актів Президента України, інших нормативно-правових актів, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, враховуючи матеріально-фінансовий та інші ресурсні (кадрові, часові тощо) критерії, є неприйнятним: лише Кабмін щороку видає від 2300 до 3000 постанов і розпоряджень, у Верховній Раді щороку реєструється близько 2000 законопроектів і т.д. А, як відомо, вимога реальності, раціональності є однією з найголовніших для кримінологічних досліджень. У зв'язку з цим обов'язкову антикорупційну експертизу, на наш погляд, доцільно проводити лише щодо тих з перелічених вище проектів нормативно-правових актів, які будуть регулювати відносини у так званих «найбільш важливих» сферах суспільного життя. До останніх, можливо віднести фінансово-економічну, природоохоронну, освітню сферу, сферу охорони здоров'я, соціального захисту, раціонального природокористування, кримінальної відповідальності, а також галузі судочинства, державної служби, правоохоронної діяльності, враховуючи важливість функцій і статус їх головних суб'єктів як гарантів законності в держа-

ві. Таким шляхом, наприклад, пішли білоруські законодавці, закріпивши аналогічну позицію у ст.49-1 Закону Республіки Білорусь «Про нормативно-правові акти» [3].

Факультативну ж антикорупційну експертизу, вважаємо за можливе проводити щодо: а) проектів нормативно-правових актів органів місцевого значення (органів місцевого самоврядування, державних адміністрацій і відповідних управлінь); б) проектів нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини в будь-якій іншій сфері соціального життя (що не входять до сфер, визначених для проведення обов'язкової антикорупційної експертизи); в) чинних нормативно-правових актів, коли виникають обґрунтовані сумніви щодо їх корупційної не ризикованості.

Предметом антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів є доволі широке коло суспільних та юридичних явищ, які можливо, на нашу думку, об'єднати такою категорією, як кримінологічні фактори правотворчості. А.В. Нашиц, досліджуючи сутність факторів правотворчості в цілому, наголошує на комплексному їх сприйнятті як сукупності природних та суспільних (матеріальних та духовних) обставин [4, с.77]. Кримінологічні фактори, будучи складовою факторів правотворчості, мають соціальне джерело походження та в значній мірі обумовлюють конструктивну сутність правових норм, наслідки їх дії, в чому і виявляється їх значення. Подібне, але дещо звужене, розуміння предмету антикорупційної експертизи наводиться і у Методології, за змістом положень якої таким визнаються корупціогенні фактори. У відповідності до п.1.9 Методології до останніх відносяться: 1) нечітке визначення функцій, прав, обов'язків і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) створення надмірних обтяжень для одержувачів адміністративних послуг; 3) відсутність або нечіткість адміністративних процедур; 4) відсутність чи недоліки конкурсних (тендерних) процедур.

Щодо цього переліку є сенс зробити певні зауваження. Зокрема, зазначені нормативно-правові вади хоч і відображають дійсні корупціогенні властивості норм права, однак не вичерпують їх. За такого підходу поза увагою залишаються фіксація у правових нормах передумов конфлікту інтересів у діяльності суб'єктів корупційних правопорушень, а також низки положень, що обмежують можливості повноцінної реалізації існуючих антикорупційних програм й окремих заходів. Відтак, у предметі антикорупційної експертизи мають також досліджуватись і існуючі параметри системи протидії корупції, дотичні до суспільних відносин, що регулює (регулюватиме) норма права, на підставі чого має оцінюватись характер та міра деструктивного впливу відповідних нормативно-правових положень. Останні також мають оцінюватись як корупціогенні фактори, навіть за відсутності в них прямих положень, недоліки у фіксації яких здатні обумовити зловживання правом у формі корупційних правопорушень.

Отже, визнання предметом антикорупційної експертизи кримінологічних факторів правотворчості має сприяти охопленню експертним дослідженням всіх складових кримінологічної обстановки – як безпосередніх криміногенних факторів, так і існуючих засобів і заходів їх протидії.

На підставі викладеного, пропонуємо до предмету антикорупційної експертизи включити наступні кримінологічні фактори правотворчості:

І. Фактори, що обумовлюють наявність конфлікту інтересів у діяльності суб'єкту корупційних правопорушень:

– відставання норм права від реальних потреб службової діяльності суб'єкту корупційного правопорушення та забезпечення його побутових потреб;

– соціальна збитковість регулювання правовідносин, коли негативні наслідки і соціальні витрати перевищують позитивні соціальні результати;

– привнесення до суспільних відносин елементів конфліктності інтересів і поведінки

різних соціальних груп (за майновими, соціально-демографічними показниками).

– наявність правових передумов для формування колізій правових інтересів у кореспондуючих суб'єктів правовідносин;

– невідповідність норм права системі загальноприйнятих більшістю населення життєвих цінностей, культурних традицій;

– надлишковість публічно-правових форм і методів регулювання суспільних відносин, що не виправдано обмежують свободу соціально-економічної діяльності;

– невідповідність способів (типів) правового регулювання (дозвільний, зобов'язальний, заборонний; диспозитивний, імперативний) сфері та предмету правового регулювання, його цілям, принципам, а також вимогам правопорядку та законності;

– необґрунтована комерціалізація обігу суспільних благ;

– фінансово-економічна, організаційно-управлінська, наукова, кадрова та інша незабезпеченість практичної реалізації положень проекту нормативно-правового акта;

II. Фактори, які полегшують чи іншим чином детермінують вчинення корупційних правопорушень, блокують дію антикорупційних заходів:

– нечітке визначення функцій, прав, обов'язків і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

– створення надмірних обтяжень для одержувачів адміністративних послуг;

– відсутність або нечіткість адміністративних процедур: а) невизначеність порядку реалізації суб'єктивних прав чи виконання юридичних обов'язків; б) незабезпеченість нормативно-правового акта (чи окремих його норм) адміністративними процедурами – нормативно встановленим порядком і строками виконання обов'язків державних органів, службових, юридичних і фізичних осіб; в) відсутність способів примусового виконання нормативних положень, відновлення і захисту порушених прав та законних інтересів;

г) відсутність нормативно закріплених засад здійснення контролю (в тому числі системи звітності) за державними органами та службовими особами та громадянами; д) відсутність порядку здійснення повноважень контролюючими державними органами і службовими особами; е) надмірна обтяженість контрольних процедур для підконтрольних осіб;

– відсутність чи недоліки конкурсних (тендерних) процедур;

– невизначеність об'єктно-предметного та суб'єктного складу правовідносин, умов і підстав їх виникнення, зміни чи припинення:

а) порушення принципу справедливості та прозорості суб'єктного складу правовідносин;

б) у відповідних випадках – відсутність особистісних, професійних, освітніх чи економічних вимог, що пред'являються до учасників правовідносин;

в) відсутність вимог щодо отримання спеціальних дозволів (ліцензій) для здійснення окремих видів діяльності, які можуть спричинити шкоду приватним, суспільним чи державним інтересам, а також відсутність порядку і умов здійснення ліцензійних видів діяльності;

г) відсутність необхідних заборон чи обмежень для учасників правовідносин;

д) відсутність або недостатньо чіткий опис підстав чи умов виникнення, зміни чи припинення правовідносин (наявність оціночних (чи погано визначених) понять і словосполучень, що виступають як підстави чи умови виникнення, зміни чи припинення правовідносин).

– невизначеність і розбалансованість інтересів суб'єктів правовідносин, їх прав та обов'язків: а) порушення балансу прав, законних інтересів і обов'язків учасників правовідносин; відсутність кореспондування праву громадянина чи юридичної особи обов'язку державного органу; б) створення умов для зловживання пільговими правовими режимами чи компенсаційними схемами; в) створення передумов для монополізації способів здійснення суб'єктивних прав і свобод, окремих видів діяльності, ринку товарів і послуг; г) дублювання функцій і повноважень державних органів і посадових осіб; д) невиз-

наченість підстав та умов прийняття рішень або вчинення дій державними органами чи службовими особами або наділення їх надмірними дискреційними повноваженнями; е) невинувато широке надання реєстраційних, дозвільних, контрольних та юрисдикційних нормотворчих повноважень державним органам і службовим особам за формулою «мають право».

– недоліки, пов’язані із встановленням юридичної відповідальності, порядку її реалізації: а) відсутність відповідальності за суттєві порушення вимог нормативно-правового акта чи його проекту; б) конкуренція типів і видів юридичної відповідальності (співпадання юридичних ознак правопорушень в нормативно-правовому акті чи його проекті, що піддається експертизі з ознаками правопорушень, передбачених в інших галузях права); в) неконкретизований чи обмежений опис ознак складу правопорушення; г) невідповідність видів і розміру стягнень чи покарання (в межах юридичної відповідальності) характеру і ступеню суспільної шкідливості (небезпечності) правопорушення; д) наявність необґрунтованих юрисдикційних імунітетів, що виключають можливість притягнення до юридичної відповідальності; е) невизначеність чи недоліки у визначеності (необґрунтоване застосування оціночних або погано визначених понять) підстав чи умов для звільнення від юридичної відповідальності або її пом’якшення; є) відсутність у державних органів чи службових осіб достатніх повноважень (або ж їх дублювання) для застосування заходів юридичної відповідальності; ж) відсутність механізму виконання заходів юридичної відповідальності.

– недоліки формально-логічного, лінгвістичного та юридико-технічного конструювання норм права: а) наявність логічних помилок у конструюванні норм права (наприклад, підміна поняття, тези тощо), що призводить до неоднозначності можливостей їх застосування; б) суперечливість (колізійність) змісту кількох норм права, що також створює можливості ситуативного маніпулю-

вання в процесі їх застосування; в) невинувато велика кількість відсильних чи бланкетних норм права, що фактично надають органам державної виконавчої влади право відомчої правотворчості і право самостійно встановлювати правила поведінки; г) відсутність у нормативно-правовому акті заохочувальних норм, що стимулюють законослухняну поведінку; д) невинувато використання у тексті норми права оціночних та погано визначених понять типу «у разі необхідності», «вжити усіх можливих заходів», «всебічно сприяти», «докладати зусиль» тощо.

III. Стан системи протидії корупції за напрямком регулювання нормативно-правового акту: а) кадрова кількісно-якісна складова; б) організаційно-управлінська складова; в) матеріально-технічна, фінансова складова; г) рівень нормативно-правового забезпечення діяльності суб’єктів системи протидії корупції за інноваційним напрямком правового регулювання, що є об’єктом експертизи; д) ступінь правового та соціального захисту суб’єктів протидії злочинності.

Визнання означених вище факторів, як складових предмету антикорупційної експертизи дозволить, на нашу думку, більш повно виявляти наявні у нормах права корупціогенні ризики. Поряд з цим, їх виявлення має закономірно тягнути за собою подальше їх усунення або ж мінімізацію впливу. У зв’язку з цим, звертає на себе увагу положення ч.1 ст.15 Закону, відповідно до якого результати антикорупційної експертизи підлягають обов’язковому розгляду під час прийняття рішення щодо видання (прийняття) відповідного нормативно-правового акта. Таким чином, не зважаючи на вказівку *обов’язковості до розгляду*, законодавець фактично визначив *необов’язковий для врахування* характер висновків антикорупційної експертизи. Зазначене положення вочевидь не сприяє повноцінній реалізації функції запобігання появі у нормах права корупціогенних факторів. Проте, не вірним було б і закріплення положення щодо обов’язкового врахування висновків антикорупційної експертизи, адже це означа-

ло б перейняття нормотворчих функцій суб'єктом проведення експертизи, що явно виходить за межі його повноважень. Альтернативним шляхом вирішення проблеми, що склалася, вбачається нормативне закріплення обов'язку нормотворчого суб'єкту у разі незгоди із висновками антикорупційної експертизи письмово викладати обґрунтування відповідної відмови з наступним надісланням її експертній установі.

Окремою проблемою що стосується організації та проведення антикорупційної експертизи є її суб'єкт. За змістом ч.1 ст.15 Закону таким визнано Міністерство юстиції України. Поряд з цим, продовжуючи порушене вище питання щодо провадження необов'язкової (факультативної) експертизи, важливим є визначення суб'єктів, які б могли ініціювати перед Міністерством юстиції України її проведення. Відповідно існує потреба закріпити за Мінюстом обов'язок приймати такі пропозиції (ініціативи) до розгляду. Відмову, якщо така матиме місце, слід належним чином письмово обґрунтовувати.

До суб'єктів ініціювання факультативної антикорупційної експертизи слід, на нашу думку, включити як державні, так і недержавні організації та установи, які безпосередньо залучені до широкого кола правових взаємодій. Мова, зокрема, йде про Міністерство внутрішніх справ України, Службу безпеки України, Державну податкову адміністрацію, Державну митну службу України, Державну пенітенціарну службу України, Генеральну прокуратуру України, Конституційний Суд України, Верховний Суд України, адже саме в цих інституціях концентрується найбільш прогресивний досвід правозастосування. Можна сказати, що саме в діяльності цих органів реалізується природний моніторинг (в тому числі антикорупційний) чинного законодавства, який, власне, обумовлюється їх функціями. Також до зазначеного переліку вважаємо за доцільне долучити Національну академію правових наук України як головного розробника і упорядника національної правової доктрини.

З числа недержавних організацій до переліку суб'єктів ініціювання антикорупційної експертизи, на нашу думку, можливо віднести Кримінологічну асоціацію України, об'єднання «ТОРО» – Контактну групу в Україні антикорупційної неурядової організації Transparency International, – Спілку юристів України, Національну асоціацію адвокатів, Українську правничу фундацію, Всеукраїнську незалежну суддівську асоціацію, Асоціацію правників України. Вибір саме цих організацій правничого, кримінологічного профілю обумовлений специфікою їх діяльності, яка, по-перше, спрямована на утвердження в Україні верховенства права і, по-друге, носить прогресивний неупереджений дослідницький характер, стабільно акумулює значний обсяг правозастосовного досвіду.

Закріплення, відтак, права ініціювання антикорупційної експертизи як за державними, так і за недержавними організаціями дозволить уникнути вибірковості при проведенні останньої з урахуванням вузьковідомчих інтересів. Однак, реалізація такого права створить очевидні ускладнення у зв'язку із значним об'ємом нормативно-правових актів та їх проектів, щодо яких необхідно буде проводити антикорупційну експертизу. Враховуючи це, вважаємо за доцільне підтримати позицію А.П. Закалюка, який з поправкою на кримінологічну експертизу вважав, що експертно-кримінологічною установою має визнаватися науково-дослідна установа, вищий навчальний заклад або інша організація, акредитована на проведення експертизи [5, с.224]. При цьому, обов'язковою має бути процедура акредитації суб'єкта з метою посвідчення його фаховості та організаційної відповідності.

Можливе право ініціювати перед Міністерством юстиції України проведення антикорупційної експертизи не має позбавляти зазначені вище неурядові організації, а також громадські ради при органах державної влади права проведення громадської антикорупційної експертизи у відповідності до ч.3 ст.15 Закону. Важливість закріплення права ініціювання антикорупційної експертизи поряд з громадсь-

кої експертизою обґрунтовується тим, що остання не включена до структури правової експертизи, а тому, її висновки у значно меншій мірі здатні вплинути на прийняття рішення відповідним нормотворчим органом. Таким чином, у поєднанні обов'язкової, факультативної (заснованої на праві ініціювання) та громадської антикорупційної експертизи, остання може реалізувати покладену на неї функцію в системі протидії корупції в Україні – виявлення, усунення та запобігання корупціогенним нормативно-правовим факторам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» : від 07.04.2011 р., № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
2. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів» : від 23.06.2010 р., № 1380/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10>.
3. Закон Республики Беларусь «О нормативных правовых актах Республики Беларусь» : от 10.01.2000 г. // Звезда. – 2002. – № 143–144.
4. Нашиц А. Правотворчество. Теория и законодательная техника / А. Нашиц ; под ред. Д. А. Керимова и А. В. Мицкевича ; послесловие Д. А. Керимова. – М. : Изд-во «Прогресс», 1974. – 256 с.
5. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Кн. 3 / А. П. Закалюк. – К. : Видав. Дім «Ін Юре», 2007. – 317 с.

Орлов Ю. В. Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів як різновид кримінологічної практики: характеристика та шляхи удосконалення / Ю. В. Орлов // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 697–703 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12ojvtcu.pdf>

Запропоновано авторську дефініцію антикорупційної експертизи нормативно-правових актів і їх проектів. Обґрунтована доцільність визнання об'єктами експертизи не лише проектів, а й чинних нормативно-правових актів. Визначено предмет антикорупційної експертизи як кримінологічні фактори правотворчості. Запропоновано закріпити право ініціювання проведення факультативної антикорупційної експертизи та відповідних суб'єктів.

***

Орлов Ю.В. Антикоррупционная экспертиза проектов нормативно-правовых актов как разновидность криминалогической практики: характеристика и пути совершенствования

Предложена авторская дефиниция антикоррупционной экспертизы нормативно-правовых актов и их проектов. Обоснована целесообразность признания объектами экспертизы не только проектов, а и действующих нормативно-правовых актов. Определен предмет антикоррупционной экспертизы как криминалогические факторы правотворчества. Предложено закрепить право инициирования проведения факультативной антикоррупционной экспертизы и соответствующих субъектов.

***

Orlov Ju.V. Anticorruption Expertise of Normative-Law Acts and Their Projects as Variety of Criminology Practice: Description and Ways of Improvement

The authoring definition of anticorruption expertise of regulatory legal acts and their designs is tendered. Experienced of confession of expertise's objects is grounded not only projects, and operating normative-law acts. The subject of anticorruption expertise as criminology factors of law-making is certain. It is suggested to fasten a right for initiation of anticorruption expertise and proper subjects.